

УДК 371.159

Голубєва І. В., Гірник А. М.

СТИЛІ УЧІННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЇ У ВНЗ США ТА УКРАЇНИ

Статтю присвячено порівнянню змісту стилів учіння, методам навчання та цілям навчання конфліктологічних дисциплін у сучасних університетах США та України. Наводиться визначення стилів учіння за К. Дунн та Р. Дунн.

Актуальність дослідження

Сучасні вимоги педагогічних технологій опонують традиційним підходам навчання та виховання, архаїчній парадигмі освіти. Традиційна модель освіти відчужує і викладача, і студента як від предмета вивчення, так і від цінностей навчання: ні перший, ні другий не переслідує у процесі взаємодії власне освітні цілі, які відповідають особистим інтересам; і перший, і другий будують свою діяльність під примусом. Стара парадигма освіти, що базується на «особистісно-відчуженому» підході у системі освіти, призводить до зниження навчальної мотивації та негативно позначається на результатах освітньої діяльності. Традиційна система створює перешкоди на шляху до формування творчої особистості студента та призводить до декваліфікації, зниження професійного і творчого потенціалу самого викладача.

Постановка проблеми в загальному вигляді

За своєю суттю західна парадигма освіти у ВНЗ більшою мірою зорієнтована на інтереси

особистості, а не системи. Відповідно, вона є більш інтерактивною, побудованою на активній взаємодії викладача та студентів. Для американських університетів характерним є стиль викладання, який базується на широкому використанні активних методів навчання, таких як рольові ігри, групові дискусії, робота в команді над проектом тощо. Заохочується написання письмових робіт творчого характеру. Стиль викладання віддзеркалюється у стилі навчальної діяльності студентів, який характеризує активність, самостійність у процесі оволодіння знаннями, та, водночас, більша відповідальність самих студентів за результати власної навчальної діяльності.

Американські вчені багато уваги надають дослідженню **стилів учіння** (англ. Learning Styles). Відповідно до визначення американських дидактів Р. Дунн та К. Дунн, стиль учіння – це спосіб, за допомогою якого студенти починають концентрувати зусилля на процесі, засвоєнні та запам'ятовуванні нової та складної навчальної інформації (переклад з англ. наш.– І. Г., А. Г.) [2, 8], [3, 68–74]. Ріта та Кен Дунн описують

формування стилю учіння як реакцію індивідуума в момент концентрації на пізнанні нового складного академічного матеріалу чи набутті знань, умінь та навичок.

Для того, щоб обрати оптимальний для себе стиль, студенти мають знати: свою реакцію на навколишнє середовище, рівень своєї емоційної підготовки, соціальні вподобання щодо навчання, фізіологічні фактори, співвідношення синтетичного та аналітичного мислення.

На нашу думку, у зарубіжних науковців необхідно знайти відповідні поняття до українських категорій навчання, викладання та учіння. За концепцією академіка АПН України А. М. Алексюка [4, 439], існує органічне поєднання цих складних процесів викладання та учіння в одне ціле – процес навчання. Презентуємо наочно взаємозв'язок провідних дидактичних категорій вищої школи (рис. 1).

У сучасній дидактичній вітчизняній традиції при аналізі процесу навчання акцент робиться більше на поняття «загальні методи навчання», «методи навчання», «прийоми, способи та методи викладання». То д і як американські дидакти більше уваги приділяють стилям викладання, стилям учіння, цілям навчання (табл. 1) [5, 37].

Таблиця 1. Порівняння змісту понять «цілі навчання»

За В. М. Галузинським та М. Б. Євтухом (українська традиція тлумачення)	за Б. Блюмом (американська традиція тлумачення)
– освітні;	– когнітивні;
– розвивальні;	– психомоторні;
– виховні;	– афективні.
– коригуючі;	
– управляючі.	

Під когнітивними цілями навчання мають на увазі розвиток здатності студентів застосовувати різноманітні логічні операції (індукція – дедукція, аналіз – синтез, аналогія, класифікації тощо). Йдеться про формування культури мислення, розвиток розумових дій тих, хто вчиться.

Афективні цілі за Б. Блюмом передбачають формування у студентів оціночного ставлення до наведених фактів, процесів, подій. Це ставлення може мати критичний характер, наведені викладачем феномени, визначення, висновки можуть порівнюватись студентом із власним життєвим досвідом. Особливість досягнення такого роду цілей полягає в тому, що предмет

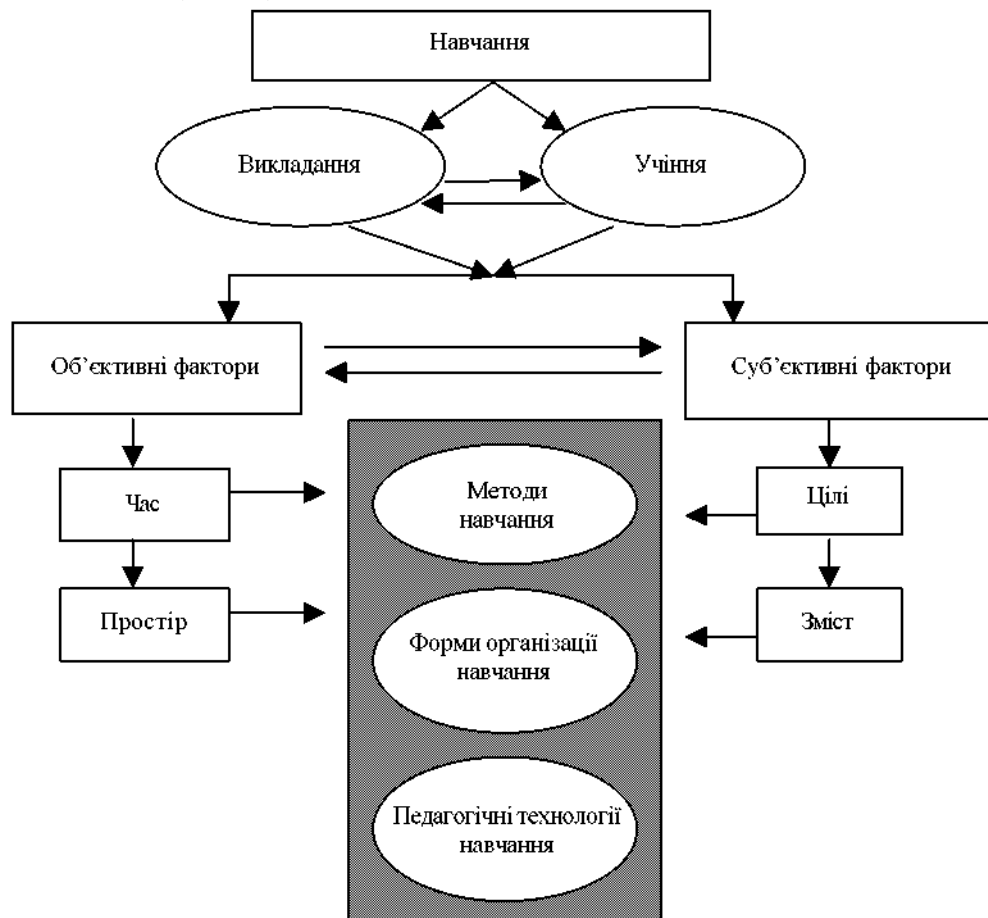

Рис. 1. Поєднання процесів викладання та учіння

розгляду на лекції або практичному занятті повинен мати соціальний характер. Як правило, для природничих наук такі цілі не ставлять. Як відомо, конфліктологія як наука та начальний предмет належить до категорії соціогуманітарних дисциплін. Не дивно, що для майбутніх фахівців із розв'язання конфліктів формування особистісного ставлення до різноманітних соціальних процесів (політичних, економічних, релігійних, культурних, освітніх тощо) набуває особливого значення. Викладачі у ВНЗ США намагаються сформувати у студентів певне оцінювальне ставлення до подій і фактів на свідомому й підсвідомому рівнях.

При досягненні *психомоторних цілей* передбачається, що викладач у процесі навчання формує такі педагогічні умови, за яких поліпшуються всі навчальні уміння студентів (сприймання інформації, говоріння, здатність виділяти головне, вміння вести дискусію, вміння активно слухати, вміння працювати в команді тощо). Напрацювання таких умінь дає змогу професійно зростати майбутнім фахівцям із розв'язання конфліктів (у тому числі медіаторам, фасилітаторам, тренерам, керівникам тренінгових груп тощо).

Психолого-педагогічна концепція видатного американського дослідника Б. Блюма детально представлена у книзі В. В. Сгадової «Педагогічний процес у вищій школі», де аналізуються не тільки цілі навчання, але й рівні цілей навчання (табл. 2) [5, 37].

На думку Б. Блюма, наведені рівні складають певну ієрархію. *Перший і другий рівні* означа-

Таблиця 2. Таксономія цілей за Б. Блюмом

Рівень цілей навчання	Ключові слова і фрази
Пізнання	Співвіднесіть, перелічіть, розкажіть, сформулюйте, встановіть, опишіть, назвіть
Розуміння	Розкажіть своїми словами; опишіть, що ви відчуваєте відносно...; узагальніть; покажіть взаємозв'язок; поясніть суть
Застосування	Продемонструйте; поясніть мету застосування; скористайтесь цим, щоб розв'язати...
Аналіз	Розкладіть на складові; поясніть причини; порівняйте; класифікуйте; поясніть, як і чому
Синтез	Придумайте; що відбудеться, якщо...; придумайте свій варіант; знайдіть іншу причину розв'язання
Оцінювання	Встановіть норми; доберіть; зважте можливості; зробіть критичні зауваження; що ви думаєте про...

ють уміння пізнавати факти і відтворювати матеріал. *Третій рівень* пов'язаний з діяльністю, що забезпечує розв'язання певного класу завдань. *Решта рівнів* (аналіз, синтез, оцінювання) передбачають оволодіння діяльністю, що лежить в основі розв'язання творчих завдань.

Сконцентровано загальні методи навчання у ВНЗ США представлено в роботі П. Маккарті «Загальні методи навчання» [7, 3–6]. Перераховуємо їх нижче:

- 1) дискусія з актуальної проблеми між двома чи більше спеціалістами-практиками;
- 2) мозковий штурм;
- 3) перегляд відеоматеріалів;
- 4) дискусія в аудиторії у великій групі (до 20 осіб);
- 5) дискусія в аудиторії у малій групі (до 7±2 особи);
- 6) кейс-метод;
- 7) рольові ігри;
- 8) підведення підсумків та обговорення результатів попередніх практичних занять;
- 9) індивідуальна робота з роздатковим навчально-методичним матеріалом;
- 10) виступ провідного спеціаліста у певній галузі (англ. guest speaker);
- 11) вправи на обговорення особистісних цінностей.

Отже, реалізація сучасної освітньої парадигми ставить на меті формування у студентів навичок аналітичного, незалежного, критичного та самостійного мислення, а не просто трансляцію певної суми знань від викладача до студента. Ця мета у разі соціогуманітарних дисциплін, особливо конфліктології, досягається головним чином трьома шляхами, а саме: дискусії, обговорення під час самих занять, написання творчих письмових робіт і відповідний підбір навчального матеріалу, який за своїм характером є дискусійним і вимагає самостійного осмислення студентами.

На думку провідних американських учених Р. Дунн та К. Дунн, стилі учіння залежать від 21 фактора. У зв'язку з широкою тенденцією індивідуалізації навчання врахування різноманітних стилів учіння стає провідною тенденцією для забезпечення поліпшення навчання в університетах. Для забезпечення ефективності вивчення конфліктологічних дисциплін у ВНЗ США повсякчас враховуються стилі учіння, що виступає третьою методичною основою викладання конфліктологічних дисциплін.

Вивчення моделі стилів учіння за Р. Дунн та К. Дунн свідчить про те, що всі студенти можуть вчитися, але ресурси, підходи та інструменти навчання мають різнитися відповідно до особи-

стості студентів та студенток. При правильному виявленні стилів учіння, підборі та організації відповідно до стилю навчального середовища студенти досягають значно кращих результатів в учінні. Позитивно змінюються не тільки оцінки, але й поведінка студентів, вони більш упевнені та більш мотивовані до навчання.

Активні методи навчання (вправи, ігри, дискусії) застосовуються поряд із традиційними (лекція, семінар) у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» у викладанні конфліктологічних дисциплін («Психологія конфлікту та культура поведінки в конфліктних си-

туаціях», «Основи конфліктології», «Психологія переговорів», «Психологія та технологія діяльності посередника у конфлікті»). Водночас завдання врахування стилів учіння студентів не ставилося, що знижує ефективність опанування навчальних курсів студентами. Одним із важливих напрямів удосконалення викладання конфліктологічних дисциплін в українських ВНЗ може бути запозичення американського досвіду виявлення стилів навчання студентів та організації навчального середовища відповідно до виявлених стилів.

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Practical approach to using learning styles in higher education // Rita Dunn and Shirley A. Griggs. – Connecticut: Bergin&Garvet, 2000. – 269 p.
3. Kenneth J. Dunn. Hannibal «Lecture» changes his oral menu // Rita Dunn and Shirley A. Griggs. – Connecticut: Bergin&Garvet, 2000. – P. 68–74.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
5. Кудіна В. В., Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. – К.: Ленвіт, 2007. – 170 с.
6. Педагогічний процес у вищій школі: Методичні рекомендації / Автор-укладач В. В. Сгадова. – К.: НПУ, 2003. – 57 с.
7. McCarthy P. Common Teaching Methods // Getting the Most out of Your AIDS/HIV Trainings, AIDS Education Training Center, MSN. – 1992. – P. 3–6.

I. Golubyeva, A. Girnyk

STUDENTS LEARNING STYLES DURING TEACHING CONFLICT RESOLUTION IN UNIVERSITIES OF USA AND UKRAINE

The article describes comparison of learning styles, methods and aims of teaching conflict resolution disciplines in modern universities of USA and Ukraine. It also describes term of learning styles by K. Dunn and R. Dunn.